

stand, hverken afmagret eller uordentlig i fjerdragten. Jægeren fortalte, at fuglen lagde hovedet på siden, når den skulle samle føden op fra jorden.

2. Voksen fugl. Over- og undernæb krydser hinanden meget kraftigt. Kraniets totallængde 110 mm. Var i god foderstand. Skudt i Viby Høskov ved Aarhus i september 1939. Var indleveret til udstopning, men var for rådden, hvorfor kun kraniet blev bevaret.

3. Voksen fugl. Gammel hun. Over- og undernæb krydser hinanden meget kraftigt. Overnæbbet ca. 50 mm udover den normale længde. Undernæbbet venstredrejet, så spidsen vender siden opad. Skudt ved Vipperød på Sjælland den 28. marts 1950. Var i god foderstand og fjerene rene og velholdte.

S. R. RASMUSSEN

### Efterskrift til

#### „Fem kuld æg af Mudderklire (*Actitis hypoleucos* (L.))

Da den i overskriften nævnte redegørelse var offentliggjort (D.O. F.T., 47, 1953, p. 123–25), modtog jeg meddelelse fra hr. BERTEL BRUUN, halvbroder til læge MOGENS CHRISTIANSEN, som prof. M. CHRISTIANSEN mente ejede hans faders dagbog. I brevet (5. oktober 1953) anføres følgende:

»Da De i D.O.F.T. efterlyste J. D. CHRISTIANSENS dagbog til belysning af de omtalte mudderklireæg, kan jeg meddele, at denne dagbog er i mine hænder, og . . . der står ordret om Mudderklire . . .

1883,  $\frac{6}{8}$ , Skudt en ♂ ved Rosborg Sø, Mønsted Sogn.

1887,  $\frac{9}{8}$ , — — — — —

1888,  $\frac{9}{8}$ , Saa jeg ved Karup Mølle 2 Gamle og 2 Unger. Den ene Unge blev skudt. Den var ikke helt udvokset.

Der står intet om æg eller redefund. Den sidste opførte dato i dagbogen er  $\frac{31}{7}$  1890, og der er f. eks. under spurvefuglene angivet adskillige redefund fra dette år; men der er ikke nogen oplysninger om vadefugle fra 1890.«

Dagbogen siger således intet om de to mudderklirereder, der ifølge traditionen begge skal være fundet ved Hald Sø 6. juni 1890. Fuglene fra 9. august 1888 er omtalt i »Viborg Omegns Fugle«.

BERNT LØPPENTHIN

## ANMELDELSER

N. TINBERGEN: Social Behaviour in Animals. With special Reference to Vertebrates. (150 pp., 67 tekstfig., 8 tavler.) METHUEN'S Monographs on Biological Subjects. — METHUEN & Co., London 1953. Pris: 12 s. 6 d.

Et par år efter udsendelsen af håndbogen i moderne dyrepsykologi — ethologi — har professor TINBERGEN nu udsendt en noget mindre bog

om denne side af dyrs opførsel. I modsætning til andre bøger om dyrs sociale opførsel handler denne bog ikke så meget om insektstater, dyr der lever i flokke og social hakkeorden. Disse spørgsmål er jo også kun nogle sider af dyrs sociale opførsel, som ganske vist har tiltrukket sig en meget stor opmærksomhed. I denne bog behandles imidlertid social opførsel i den videste forstand. Det er ikke alene flokken, men også familien, parret og kæmpende dyrs opførsel over for hinanden der omtales. Herved giver forf. en beskrivelse og analyse af dyrs opførsel over for hinanden. Bogen er derfor ikke et referat af hele den enorme litteratur om dyrs sociale opførsel, men den sociale opførsel er belyst ud fra ethologiens resultater, en videnskab hvor TINBERGEN sammen med LORENZ er pioner.

Som altid når TINBERGEN skriver, er fremstillingen meget klar og overskuelig. Først gives en kort oversigt over nogle arter, hvis opførsel er særlig godt undersøgt nemlig Sølvmågen, Hundestejlen og Klitsommerfuglen. Derefter behandles de forskellige problemer, således at den biologiske betydning omtales først og derefter de fysiologiske årsager til opførslen. Det er ikke alene en meget lærerig bog, men også en meget fængslende bog, der absolut opfylder forfatterens ønske om, at den må inspirere til dyrepsykologisk forskning. Det er en meget vigtig side ved bogen, at den er så inspirerende. Der er ligefrem til slut et afsnit, hvor der direkte opfordres til undersøgelse af forskellige problemer. Ikke mindst opmuntrer TINBERGEN folk, der ikke er zoologer, men har et godt kendskab til en bestemt dyregruppe, til at bruge denne viden til noget og studere dyrs opførsel i naturen og i fangenskab, og han giver mange gode råd. Bogen er forsynet med et væld af meget instruktive og nydelige tegninger og fotografier.

HOLGER POULSEN

FLORA OG FAUNA 59, 1953, 1.-3. Hæfte.

I dette nyligt udkomne tredobbelte hefte findes flere ornithologiske artikler af interesse. Under titlen »Tyrkerduen (*Streptopelia decaocto* Friv.) konstateret som dansk ynglefugl« skriver L. NOVBRUP om denne fugls fremtrængen i Jylland og angiver på et kort flere nye ynglelokaliteter. Mange af disse er imidlertid baseret på pressemeddelelser, som man ikke altid tør stole på, men helst må verificere ved selv at undersøge den påståede forekomst. Ref. kender således tilfælde, hvor opgivelser over Tyrkerduer som ynglende viste sig at gælde almindelige Ringduer. NOVBRUPS artikel indeholder imidlertid flere gode iagttagelser over Tyrkerduens levevis her i landet. Sv. W. NIELSEN beskriver »Nogle iagttagelser over Sjæggere (*Turdus pilaris* L.) i vinterkvarter«, et på flere måder tankevækkende arbejde over drosselfuglenes sociale forhold i træk- og vintertiden. F. R. ASTRUP omtaler »Vandstæren (*Cinclus cinclus* L.) som dansk Ynglefugl« og bringer sikkert bevis for, at denne art yngler i Danmark, idet han fandt den ynglende ved Tarskov vandmølle, ca. 7 km SV for Brabrand. Flere gode fotografier. Det havde været oplysende, om iagttageren

havde kunnet meddele, om det drejede sig om den skandinaviske form (*C. c. cinclus*) eller den mellemeuropæiske (*C. c. aquaticus*), idet disse former er så forskellige, at de kan kendes i naturen. Sandsynligheden taler for, at det drejer sig om den skandinaviske form. P. J. RØRTH omtaler »Forandringer i gåsebestanden på Nordfyn«, hvori han uddyber og nærmere belyser de forhold, som han fornyligt har beskrevet her i tidsskriftet (D.O.F.T. **47**, 1953, p. 144). Endelig meddeler N. SCHOU »Nogle fugleagttagelser fra Skotland juni 1951«, der uden at give noget egentligt nyt er en fortræffelig oversigt over fuglelivet på en række kendte skotske fuglelokaliteter. F. S.

NIELS BLÆDEL: Sjøve dyr. (79 pp., mange tekstfig.). – HANS REITZEL, København 1953. Pris: 9.85 kr.

Denne lille fiske bog fortæller underholdende og fornøjeligt om forskellige særlig ejendommelige eller prominente dyr. På en ligefrem og upretentiv måde får vi en masse at vide om sjove træk i dyrenes bizarre opførsel, belyst ud fra videnskabens nyeste resultater. Fuglene har fået broderparten af kapitlerne, af hvilke kan fremhæves Gøgens hemmelighed, Kejserspingvinen og fugle i dvale. En god gavebog, som vil kunne få selv den trægeste interesseret i dyrenes liv. F. S.

PALLE JOHNSEN: Birds and Mammals of Peary Land in North Greenland, including Notes from Northeast Greenland. – Meddelelser om Grønland **128**, nr. 6, 1953, p. 1–135, 19 tekstfig., 36 tabeller.

Forf. opholdt sig som medlem af Dansk Pearyland Ekspeditionen i Nordgrønland i sommeren 1947 og fra aug. 1948 til aug. 1949. Han havde således rig lejlighed til at undersøge dyrelivet i disse afsides og øde egne af Grønland, hvor ingen zoolog tidligere har opholdt sig. Efter en indledning med landskabsbeskrivelser og omtale af de tidligere ekspeditioner i området gennemgås de ialt 21 iagttagne og indsamlede fugle art for art. Faunistisk kunne ikke ventes noget nyt, især ikke efter at U. MØHL-HANSEN, et andet medlem af ekspeditionen, her i tidsskriftet har meddelt sine iagttagelser i Peary Land (D.O.F.T. **43**, 1949, p. 109–129). Hovedvægten er med rette lagt på arternes biologiske forhold, og JOHNSEN giver værdifulde meddelelser om føde, snyltere, trækforhold, ynglebiologi m. m. og supplerer herved MANNICHES, A. PEDERSENS og andres iagttagelser. Afhandlingen er meget bredt skrevet, idet alle dagbogsnotater er medtaget, men JOHNSEN kommer selv ind på dette punkt, idet han begrundet det med, at disse egne er så sjældent besøgte, at enhver iagttagelse er af interesse. Det er der naturligvis noget om. Ref. har kun een indvending; KNUD RASMUSSENS iagttagelse af Laplandsværinger, som decideret er fejlagtig, burde ikke være medtaget. Foruden fra Peary Land findes en del meddelelser om fugleagttagelser længere sydpå i Østgrønland i velkendt område. Efter afsnittet om pattedyrene, som ikke her skal kommenteres, slutter afhandlingen med nogle udmærkede kort over Peary Land.

Det er et smukt og meget omhyggeligt arbejde JOHNSEN har foretaget i verdens nordligste land og han har givet vægtige oplysninger om det fattige men ikke uinteressante fugleliv, som rører sig deroppe.  
F. S.

JOHN BUXTON: Rødstjärten. (157 pp., mange tekstfig. og fotogr. tavler). – SVENSK NATUR, Stockholm 1953. Pris: 11 sv. kr., indb. 14.50 sv. kr.

BUXTONS udmærkede bog om Rødstjerten, som blev anmeldt i D.O.F.T. 44, 1950, p. 181, er nu kommet i svensk oversættelse, idet den udgør første bind i »Svensk Naturs serie populära djurmonografier«. Bogen er forsynet med nye svenske fotografier foruden dem, der fandtes i originalen. Idet der iøvrigt henvises til ovenstående tidligere anmeldelse, skal der igen gøres opmærksom på denne fremragende monografi, der altså nu er tilgængelig også for de ikke-engelskkyndige.  
F. S.

FESTSKRIFT tillägnad Erik Rosenberg på 50-årsdagen 17.8.1952. Under redaktion af KAI CURRY-LINDAHL. (109 pp., mange fotos, deraf flere i farver). – SVENSKA NATURSKYDDSFÖRENINGEN, Stockholm 1952. Pris: 10 sv. kr.

ERIK ROSENBERG, svensk ornithologis førstemand, er på sin 50 års dag blevet hyldet med dette festskrift, hvori nitten forfattere skildrer hans indsats eller fortæller om deres iagttagelser. Et sådant festskrift er ikke almindeligt, men hvis nogen fortjener at fejres er det ERIK ROSENBERG. Hans betydning for ornithologien i vort naboland er meget stor. Før hans tid blev ornithologien betragtet som en hobby for skoledrenge og fuglefotografer, som det hedder i et af skrif-tets bidrag, men ikke mindst takket være hans virksomhed er ornithologien blomstret op i den sidste generation, og svenske videnskabs-mænd indtager nu en førende stilling indenfor den moderne biologiske gren af ornithologien og er ikke som tidligere blot indstillet på morfologien og anatomen. Men ERIK ROSENBERG har ikke blot fået videnskaben i tale med sine samvittighedsfulde og inspirerende skildringer, han har med sine beåndede naturbeskrivelser forstået at vække interessen og følelsen for den vilde fauna i store kredse ikke blot i Sverige men i hele Skandinavien.

Festskriftet er udstyret med flere farvefotografier af sjældne svenske fugle, og fremstår i det hele taget som en ualmindelig smuk fødselsdagsgave til den kendte ornitholog og skribent.  
F. S.

I. CHR. HARBOE: The Avifauna of Præstø Fjord. – Folia Geographica Danica 3, no. 8, 1953, p. 239–261.

I den af Dr. KAJ HANSEN startede undersøgelse over Præstø Fjords naturhistorie og geografi har HARBOE med sagkundskab skrevet om fuglene, der omtales i systematisk rækkefølge. Nogen nærmere analyse af fuglelivet er ikke forsøgt.  
F. S.

SVERIGES NATUR. Svenska Naturskyddsföreningens Tidskrift Nr. 1 A, Årsbok 43. (141 pp., mange tekstfig. og fotogr. tavler). – SVENSK NATUR, Stockholm 1952. Pris: 12 sv. kr.

En overdådighed af pragtfulde fotografier pryder dette årsskrift, af fugle og blomster, fra de umådelige skove og vidtstrakte fjælde i Sverige. Som herhjemme må også naturfredningsfolkene *hinsidan* kæmpe mod stadige overgreb overfor naturmindesmærkerne, hvilket flere af skriftets artikler bærer vidnesbyrd om. C. RAMEL har skrevet en smukt illustreret skildring af Håslövs ängar, ved Hammarsjön i Skåne, en ypperlig fuglelokalitet, som nu desværre trues af udtørningsprojekter. F. S.

PETER SCOTT & JAMES FISHER: A Thousand Geese. (240 pp., mange tekstfig., 16 fotogr. tavler). – COLLINS, London 1953. Pris: 21 s.

En spændende og eventyrlig beretning om »The Severn Wildfowl Trust Expedition« til Island i 1951, som havde til formål at ringmærke Kortnæbbet Gås (*Anser brachyrhynchus*) på ynglepladserne. Disse, som er praktisk talt ukendte, ligger langt fra alfarvej i Islands centrale højland, hvor så sent som i 1929 CONGREVE og FREME som de første fandt denne gåseart ynglende. Forff. tilbragte sammen med flere medhjælpere en herlig sommer i Island, hvor de undersøgte en stor koloni af Kortnæbbede Gæs i en »oase« tæt øst for Hofsjökull, hvor flere gletsjerelveløbe strømmer mod floden Þjórsá og hvor der i det ellers sterile lavalandskab findes udstrakte engstrækninger, de såkaldte Þjórsárver. Det lykkedes at ringmærke over 1000 gæs, og i en fodnote ved bogens slutning oplyses, at P. SCOTT i sommeren 1953 på en ny tur i de samme egne, hvor man udnyttede erfaringerne fra den første ekspedition, kunne mærke henved 10.000 Kortnæbbede Gæs. Der er således ingen tvivl om, at Island danner denne gåseforms hovedtilholdssted, mens de højarktiske bestande (i NØ. Grønland og på Spitsbergen) er af underordnet betydning. Metoden ved ringmærkningen var at fange de afslåede gæs samt gæslingerne i opstillede net, hvori de blev drevet ind. Ejendommeligt nok fandt ekspeditionen en »gåseruse« bygget af sten, som viste, at befolkningen i gamle dage havde fanget gæssene herinde. Dette kunne yderligere bevises ved en ellers ganske overset beskrivelse fra 1700-tallet, hvori gåsefangsten var beskrevet, og som viste at det hemmelighedsfulde indland havde været kendt og besøgt af islænderne, og ikke – som man tidligere antog – havde ligget øde hen lige siden sagatiden.

Den kendte ornitholog JAMES FISHER og den ikke mindre kendte kunstner og entusiastiske gåseekspert PETER SCOTT har sammen begået denne yderst fængslende bog, skrevet i en let og flydende stil, afvekslende livlige dagbogsskildringer og sagkyndige afsnit om udbredelse, føde, m. m., omhyggelig og pålidelig selv i enkeltheder. I ekspeditionen deltog den islandske ornitholog FINNUR GUÐMUNDSSON,

der havde stor andel i dens succes. Bogen er tilegnet dette granvoksne mandfolk, idet forff. tilføjer den ikke uvittige forhåbning »may his shadow never grow less«.

F. S.

S. CHARLES KENDEIGH: Parental Care and Its Evolution. – Illinois Biological Monographs **12**, nos 1–3, p. 1–356, 34 tekstfig., 52 tabeller.

Forf., der særlig er kendt for sine undersøgelser over Husgærdesmutteren (*Troglodytes aedon*), har samlet sine erfaringer i denne omfattende håndbog over fuglenes yngelpleje, baseret dels på egne undersøgelser, dels på et omfattende studium af litteraturen. Bogen indledes med en beskrivelse af de meget forfinede metoder, som forf. og andre biologer har bragt i anvendelse for at undersøge yngleforholdene, inkluderende termoelementer, fotoelektriske celler, m. m. Dernæst beskrives resultaterne af disse undersøgelser, først hos Husgærdesmutteren, derpå hos en del andre amerikanske arter. I det følgende afsnit skildres yngleplejen hos hver fuglefamilie, fra Strudsene til Finkerne, og bogen afsluttes med en sammenfattende oversigt over yngleplejens udvikling hos fuglene. Der er udmærkede literaturoversigter og index.

Bogen er en guldgrube for enhver, som giver sig af med ynglebiologien hos fuglene, d. v. s. æglægning og redebygning, fodring og opfostring, og indeholder nøjagtige data for alle fuglegrupper, samlet i overskuelige tabeller og diagrammer.

F. S.

SIGFRID DURANGO: Besök på Fårö. (94 pp., mange fotos). – SVENSK NATUR, Stockholm 1953. Pris: 5.50 sv. kr.

CARL PERSSON & ANTON SÖRLIN: Besök i Jämtlandsfjällen. (123 pp., mange fotos). – SVENSK NATUR, Stockholm 1953. Pris: 7.00 sv. kr.

De sidste bind af denne serie små lommebøger omtales i D.O.F.T. **44**, 1950, p. 182. Nu er der kommet to til, nemlig en om Fårö ved Gotland, og en om Jämtlands fjældegne, begge sagkyndigt skrevet, pålidelige vejledere i de pågældende områders geologi, planter og dyreliv, ikke mindst fuglelivet, der illustreres med mange fotografier.

F. S.

C. A. BLUME, TH. FRÖLICH & B. PALM: Dansk Fugleforskning III–IV. (22 pp., dupliceret). – København 1952.

Der er grund til her at gøre opmærksom på de publikationer, som udsendes af sammenslutningen »Dansk Fugleforskning«. Det første hefte omtales i D.O.F.T. **44**, 1950, p. 55. Siden er hf. II og nu et dobbelt-hefte udkommet, foruden at nogle »Foreløbige Meddelelser« udsendtes i 1951. Medarbejderne, over 50 i tallet, har gjort iagttagelser over fugletrækket, og materialet er samlet i overskuelige, praktiske oversigter; i det sidste hefte drejer det sig om vadefuglene. Værdifulde er især en del oplysninger fra Vadehavet, hvis fugleliv med rette betegnes som altfor lidt kendt, idet disse egne øjensynlig ligger for langt borte fra de jyske ornithologers sædvanlige virkefelter. Man må være »Dansk Fugleforskning« taknemlig for det initiativ den har taget og de under-

søgelse den foretager på så fortræffelig måde, kun må man beklage den stærke kritik mod andre undersøgere, som kommer til orde i nogle af beretningerne og som virker ganske malplaceret. F. S.

YNGVE LÖWEGREN: Naturaliekabinett i Sverige i 1700-tallet. Ett bidrag til zoologiens historie. (407 pp., mange tekstfig.). – Lychnos-Bibliotek **13**, Lund 1952.

Det 18. årh. var en stortid for naturhistorien. Ekspeditioner til fjerne egne bragte viden til Europa om forunderlige dyr og planter, og man kappedes om i naturaliekabinetter at samle og fremvise disse mærkværdigheder. Samtidig var denne tid et højdepunkt for svensk naturhistorie, idet det var Linnés epoke, ligesom også de store museer knyttet til universiteterne i Lund og Uppsala og til Vetenskapsakademien i Stockholm blev grundlagt. Hele denne periode skildres detaillert i denne Bog, der indeholder et væld af godt dokumenterede enkeltheder, baseret på udstrakte studier i arkiver og biblioteker. Fugle indtager ikke nogen fremtrædende plads i de gamle samlinger; insekter og planter havde fortrinet.

Ikke blot naturhistorikere, men enhver med interesse for Nordens kulturhistorie vil kunne høste megen viden i LÖWEGRENS store værk. Mange steder giver han os indblik i forholdene bag kulisserne. Vi kender den glørværdige Linné-tid og dens strålende resultater, men LÖWEGREN viser, at menneskene var de samme dengang som nu, med deres småtterier og trakasserier. F. S.